

Tartalomjegyzék

A szerző előszava.....	ix
Előszó.....	xi
Előszó a magyar kiadáshoz	xvii
Köszönetnyilvánítás	xx
A könyvben használt rövidítések	xxii
Bevezetés.....	xxiv
1. Az analitikus pszichológia Zürichben	1
2. Az Analitikus Pszichológia Klubok szerepe	37
3. Analitikus pszichológia az Egyesült Királyságban.....	43
4. Az analitikus pszichológia New Yorkban	69
5. Analitikus pszichológia Észak-Kaliforniában	89
6. Az analitikus pszichológia Dél-Kaliforniában.....	111
7. Fejlemények az Egyesült Államokban és Kanadában az 1970-es évek után	125
8. Az analitikus pszichológia Németországban	149
9. Az analitikus pszichológia Olaszországban	175

10. Az analitikus pszichológia Franciaországban	185
11. Az analitikus pszichológia a kisebb európai országokban	195
12. Az analitikus pszichológia Izraelben	209
13. Az analitikus pszichológia Ausztráliában és Új-Zélandon	221
14. Az analitikus pszichológia Latin-Amerikában	227
15. Az analitikus pszichológia Dél-Afrikában	237
16. Az analitikus pszichológia Oroszországban és a kelet-európai országokban	241
17. Ázsiában formálódó csoportok	255
18. A Nemzetközi Analitikus Pszichológia Egyesület	261
19. A homokjátékmódszer története	273
20. Megjegyzések és következtetések	277
Felhasznált irodalom	303
Név- és tárgymutató	311

A szerző előszava

Bizonyos értelemben a tudtomon kívül lettem részese ennek a történetnek, amely az egész életemen átível. A szüleim Jungnál végezték a fő analízisüket az 1930-as években, az erősödő náciizmus idején. Elmenekültek Németországból, és végül Los Angelesben kötöttek ki, de időztek valamennyit Tel-Avivban és Londonban is. Közben segítettek megalapítani a jungi csoportokat Berlinben, Palesztinában, Londonban és Los Angelesben. Jómagam Los Angelesben nőttem fel, ahol többnyire Jungról, Hitlerről, a holokausztról és a második világháborúról beszélgettek körülöttem. A családom révén sok olyan emberrel találkoztam személyesen, akik a földteke különböző pontjain részt vettek az analitikus pszichológia alapjainak lerakásában.

Azért választottam az orvostudományt, mert pszichiáter, és lehetőleg jungi analitikus akartam lenni. A szüleim is biztosan ezt remélték és szánták nekem. Zürichben kerültem először kapcsolatba a jungi analízissel. Miután rájöttem, hogy valójában nem azt keresem, amit a zürichi analízis adni tud nekem, elmentem az Egyesült Államokban arra az egyetlen helyre, ahol úgy lehetett jungi analízist tanulni, hogy az ember közben nem veszítette el a kapcsolatát a pszichoterápiás és pszichoanalitikus világgal. San Francisco akkor volt a csúcson, én pedig megismertem Joseph Hendersont, aki először az analitikusom volt, később tanárom, mentorom és kedves barátom. Amikor e sorokat¹ írom, már 97 éves fiatalember, s bár testileg lelassult egy kicsit, szellemi és társadalmi téren élénk életet él.

---

1 Ez 16 évvel ezelőtt történt, és a jelen kötet kiadásakor Henderson már nem él. Joseph Lewis Henderson (1903. augusztus 31.–2007. november 17.) amerikai pszichiáter és jungi pszichológus, a San Francisco Jung Intézet egyik alapítója és elnöke volt. (D. Zs.)

Az analízisem során szép lassan felismertem, hogy szüleimmel és Junggal ellentétben engem legalább annyira érdekel a külső világ, mint a belső. Részben emiatt vállaltam el a Jungi Intézet elnöki tisztségét San Franciscóban, később pedig az International Association for Analytical Psychology (Nemzetközi Analitikus Pszichológia Egyesület, továbbiakban IAAP) alelnöke, majd elnöke lettem. Tizennyolc esztendőn át töltöttem be ezt a két funkciót, és szemtanúja voltam, ahogyan a jungi pszichológia gyorsan terjedt az egész világon. Volt olyan szerencsém, hogy még elnök koromban dőlt le a berlini fal 1989-ben, s alig győztük információval ellátni a korábbi keleti blokk országait Jungról és az analitikus pszichológiáról.

Sok munkatársam kérését teljesítem, amikor papírra vetem az élményeimet, mivel a gyermekkori hátterem és később, az IAAP végrehajtó bizottságában eltöltött tapasztalataim egyedi nézőpontot biztosítottak számomra, hogy nyomon követhessem az analitikus pszichológia elterjedését. Azonban – ahogy ez a történetírásban lenni szokott – szubjektív az álláspontom, s ha valaki más írná ezt az időrendet, akkor egészen más szempontokat hangsúlyozna. Én továbbá a társasági és politikai fejlődést hangsúlyozom a jungi mozgalomban, és meg sem próbáltam eszmetörténetet írni. Mások sokkal jobban hivatottak erre, mint én. Amikor a jungi közösségen belüli konfliktusokat tárgyalom, amennyire csak lehetett, igyekeztem kihagyni a személyes dolgokat. Csak akkor adtam meg a részleteket, ha egy-egy esemény jelentős hatást gyakorolt egy szakmai csoportra. Sok problematikus, ellentmondásos és összetett dolgot fogok tárgyalni ebben a történetben, s szerintem nem fog mindenki egyetérteni a következtetéseimmel.

Végezetül: bár ezt a könyvet kifejezetten azoknak szántam, akiket foglalkoztat az analitikus pszichológia, mégis remélem, hogy mások érdeklődésére is számíthatok. Foglalkozni fogok ebben a lélek dolgaival is, ahogyan azt az analitikus pszichológia megközelíti, és bízom benne, hogy a nem szakmai közönség számára is érdekes lesz ez a történeti beszámoló.

Thomas Kirsch

Sok a megválaszolatlan kérdés a mélylélektani iskolákkal kapcsolatban, s akik ezekkel foglalkoznak – és akik megválaszolják őket –, maguk is sokfajta nézőpontból, iskolából és szakmából közelítik meg ezeket. Olyan emberként, aki maga is olvas és gondolkodik ezekről az írásokról, azon kaptam magamat, hogy általában három kérdést szoktam feltenni magamnak: *Mik* ezek a mélylélektani megközelítések, milyen gondolat- és cselekvésformák hozzák létre őket? *Honnan* származnak, mi az eredetük? *Hogyan* hatnak a kultúránkra és arra, ahogyan az életünket e kultúrákban éljük?

Tom Kirsch fontos, időszerű és nagyvű könyve mindhárom kérdésemre választ ad. *A jungiánusok* új fényt vet a csaknem száz esztendeje, az első mélylélektani irányzatok megjelenése óta jelen lévő három kérdésre. Szigorúan véve ez a könyv – legalábbis a témáját tekintve – inkább a második kérdéskört járja körül, mivel a jungi pszichológia belső fejlődését taglalja attól kezdve, hogy azok Zürichben megfogantak Carl Gustav Jung elméjében és életében. Az 1912–13-as évektől kezdve követi nyomon, hogyan keletkeztek a csoportok, társaságok, intézetek és minden más, a felsorolás íve pedig a mai nemzetközi szervezetekig húzódik.

Sokféleképpen lehet gondolkodni a mélylélektani irányzatok fejlődéstörténetéről, és „művelni” is sokféleképpen lehet. Ha egy társadalmi mozgalom történeteként fogjuk fel az itt kibontakozó történetet, annak megvan az az előnye, hogy a fejlődés interaktív jellegét hangsúlyozza, amely egyébként könnyen elsikkad és a feledés homályábavész. A mozgalmak olyan mezők, ahol a kialakuló szakterület legfontosabb ütközetei és tárgyalásai zajlanak a kulcsemberek között. Mint olyan, a mozgalom fontos része a történelemnek, mivel tevékenységei és interakciói olyan események, amelyek az alapító termékeny és

megtermékenyítő alakját követik, de ugyanakkor megelőzik a mai kollektív, intézményesült szervezeteket, amelyekké a hajdani mozgalom átalakult.

A mozgalmak a társadalom tágabb értelemben vett közegében alakulnak ki. A társadalomnak van egy középpontja, amelyben az elit és az ő hatalmuk található, és van a periféria, ahol a „hétköznapi” emberek élnek, akiknek nincs hatalmuk. Ebben a keretrendszerben a mozgalmak olyan átmeneti struktúrák, amelyek a periférián kezdődnek és a központ felé húzódnak, mert szeretnének elismerést, státust és legitimitást nyerni maguknak. Ekképpen a termékeny és megtermékenyítő alapító és az elképzeléseinek társadalmi elfogadtatása között közvetítenek az intézményesülés társadalmi folyamata révén. *A jungiánusok* annak történetét meséli el, hogyan alakult ki szép lassan egyetlen ember gondolataiból mindaz, amit ma jungi vagy analitikus pszichológiának neveznek a különböző országokban.

Kirsch elbeszélése nyomán férfiakat és nőket látunk a lelki szemünk előtt, akik Európa különböző országaiból és az Egyesült Államokból az 1920-as években Zürichbe érkeznek. Junggal szeretnének beszélgetni, és szeretnének többet megtudni a tudattalanról kialakított új filozófiájáról, az „analitikus pszichológiáról. „S ahogy a szemünk előtt alakulnak ezek a beszélgetések, elkezdjük lassanként azt is megérteni, hogyan hatnak ezek az új gondolkodási formák mindazokra, akik hagyják, hogy hassanak rájuk.

Ugyanígy állt a dolog Freud pszichoanalitikus módszerével is. A színpad metaforáját használva: amikor fellebbent a függöny, a fénycsóva először egyetlen embert keresett a színpad közepén, de az idő haladtával újabb lámpák is felgyulladtak, és a színpad különböző helyein más alakok is kirajzolódtak a fénykörökben. Azért hívom őket „árnyékbeli alakoknak”, mert mindig is ott voltak, csak nem voltak láthatóak!² A Freud–Fliess-levelezés napvilágra kerültével például bekerült a látható fénykörbe egy ilyen alak, s ugyanez történt kicsit később is, a Freud–Jung-levelezés kiadásával.³ Amikor ezek a korábbi

---

2 E helyütt nem Jung analitikus pszichológiájának fogalmait használom. Az „árnyékbeli alakok” szóösszetétel emiatt a szokásos mindennapi nyelvhasználat értelmében értendő, s ugyanilyen megfontolásban emlegetem a színpadot is a megvilágított és sötétségbe burkolózó részeivel, amelyeket fel lehet, és amelyeket nem lehet felismerni.

3 Lásd J. Masson (szerk.) (1985) *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess. 1887–1904* (Sigmund Freud Wilhelm Fliesshez írt összes levele 1887–1904

árnyékbeli szereplők is láthatóvá váltak, Freud követői könnyebben felismerhették, hogy csoportosan eszményítették a mesterüket; a bálvány csak mostanában omladozik, ami új és teremtő energiák felszabadulását eredményezi. Ez az idealizálás azonban semmiképpen nem tekintendő téves ítéletalkotásnak vagy a pszichopatológia egyik megjelenési formájának. Inkább arra világít rá, mekkora erejük van az elsődleges vezető eszméinek, s hogy mennyire hatnak ezek az elgondolások arra a kultúrára, amelyben megszülettek, s amely folyamatosan reagál az illetőre. Az effajta tudáshoz csakis a „mozgalom” közegeiben juthatunk hozzá.

A jungi mozgalom krónikája, *A jungiánusok* nem csupán fontos könyv – végül is ez az első effajta történeti megörökítés –, hanem egyben nagyon időszerű is. Freud és Jung mélylélektanainak stratégiailag nagyon fontos pillanatában jelent meg, s lehetővé tette, hogy mindkét oldalról mélyebben megértsék a történéseket. E tekintetben fontos felidézni, hogy Jung tizenkilenc esztendővel volt fiatalabb Freudnál; a jungi mozgalom soha nem volt akkora, mint a freudi; nem is terjedt olyan gyorsan; és a háborús évek alatt a két mozgalom érési folyamata is eltért a fentiek miatt.

E körülmények közrejátszása miatt a szerzőnek elegendő ideje és lehetősége maradt összegyűjteni és elrendezni azt a rengeteg új információt, amelyek segítségével erőteljesen és összefüggően meg tudja rajzolni a jungi mozgalom egészének képét. Kirsch megjegyzi, hogy azok a férfiak és nők lettek Jung első követői, akik az 1920-as években meglátogatták zürichi otthonában, hogy analizáltassák magukat („vele analizáljanak”, ahogyan akkoriban mondták). Ennek eredményeként egy olyan összetartó csapat⁴ jött létre Jung követőiből, akiket erős és közeli személyes kapcsolat fűzött össze Junggal és egymással. Ezt a kapcsolati hálót új és figyelmet keltő elgondolások és gyakorlati

---

között), angolra fordította Jeffrey Moussaieff Masson, Cambridge: Harvard University Press, Belknap Press. Lásd még W. McGuire (szerk.) (1974) *The Freud-Jung Letters*, Princeton: Princeton University Press.

4 Az angol szöveg a „cohort” szót használja a csapatra, amely eredetileg bármely olyan embercsoportra vonatkozhat, akik egy adott időszakban egy közös élményben osztoznak. Az ilyen értelemben felfogott „csapat” legfontosabb tulajdonságai, hogy tagjai nagyjából egy ivásúak és bizonyos történelmi eseményeket együtt élnek meg. A „cohort” szó jelentésének bővebb tárgyalását lásd „Cohort, Cohort Analysis” in *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*, ed. Gordon Marshall, New York: Oxford University Press, 1994, p. 64.

megközelítések strukturáltak. Később azonban az idő múlásával felnőtt egy második és egy harmadik analitikus generáció is, akik mind az elméletet, mind a gyakorlatot meg akarták reformálni valamennyire. Az első nemzedék azonban legtöbbször ellenállt ezeknek az újítási kísérleteknek, ami sok esetben az utak szétválásához vezetett, s jó néhány esetben második és sokadik „klasszikus” intézet vagy társaság alakult, amelynek alapját a Jung-hoz való ragaszkodás és a gondolatok és gyakorlatok „tisztaságához” való ragaszkodás képezte.

Az információknak ez a része nagyon jól dokumentált. Nem „bizonyít” semmit, de tág teret nyit a lehetséges feltételezéseknek és vizsgálódásoknak. Az egyik gondolatmenet hatására azt látjuk, hogy egy központi alakot rendkívül erősen idealizálnak; ő egy nagyon tehetséges és becsvágyó csoportot vonzott maga köré, mely csoport nagyban hasonlított Freud pszichoanalitikus mozgalmának korai, tíz-húsz esztendővel korábbi szakaszára (a szerkezetét, de nem a tartalmát tekintve). Más olvasókban más gondolatmenetek fognak elindulni, de bármelyik irányba fussanak is tovább azok, Kirsch „kézzel fogható” dokumentációjának köszönhetően és véglegesen lezárt megfogalmazásoktól „tartózkodó” mondatainak hatására olyan új, eddig sötétben maradt alakok csoportja vonul el a szemünk előtt, akiknek segítségével továbbgondolhatjuk ennek és a többi mélylélektani megközelítésnek a történetét.

A szerzőnek sikerült két olyan témát is bővebben kifejtenie, amelyekről sokat és sokszor beszéltek az utóbbi időben. Könyve nem erről a két témáról szól, de tanulmányai és az elbeszélés módja lehetővé tették, hogy mindkettővel kapcsolatban új információkat osszon meg velünk. E két téma mélyebb megértését lehetővé tevő információk a mozgalom szövedékében voltak elrejtve, amivel egyben azt is ki kell mondani, hogy sem Jung életéből és elképzeléseiből nem lehetett kihámozni őket, sem pedig a mai jungi intézetek egymástól eltérő gyakorlataiból nem következnek.

Az első ilyen téma az, ahogyan a pszichoanalitikus mozgalom folyamatosan megpróbálja hitelteleníteni Jungot és követőit – vagyis megvonni tőle a legitimitást. Ezt azért tudták megtenni, mert a pszichoanalitikus mozgalom egy ideje a professzionálisan művelt pszichoterápiák középpontjába került és ott is maradt, miközben a később kialakult pszichoterápiás mozgalmak továbbra is többé-kevésbé az oldalon maradtak.

A második téma Jungnak az 1930-as éveiben elhangzott antiszemita megjegyzése(i). A könyv derekán a szerző kifejti az analitikus pszichológia dél-kaliforniai mozgalmának eredetét és fejlődését. Rámutat, hogy a náciizmus elől menekülő sok európai zsidó és nem zsidó menekült kimondottan vonzóan találta Los Angeles környékét. Voltak közöttük európai freudi pszichoanalitikusok, és az 1930-as évek végén, az 1940-es évek elején végzett jungi analitikusok is elkezdtek beáramlani. Sokan abból a csapatból származtak, akik Junggal analizáltak az 1920-as években. Bár nem voltak annyian, mint a Freud-követők, de a jungi „alapítók” mind németországi zsidó ősoktól származtak. Egyikük sem tapasztalt Jung részéről semmilyen antiszemita gesztust, mert ha lett volna ilyen, akkor elhúzódtak volna tőle. A háború után ezekre az analitikusokra érthető okokból hihetetlen mértékű nyomás nehezedett, mivel a Freud-hívók antiszemitizmussal vádolták Jungot. Krónikájának jóval későbbi részében Kirsch maga is részletezi Jung antiszemita megjegyzése(i)nek társadalmi háttérét, egy másik helyen pedig még később hozzáteszi, hogy a jungi analitikusok egyharmada továbbra is zsidó háttérrel rendelkezik.

Ahogy az első esetben is láthattuk, az új információk új és eltérő találgatáshoz vezethetnek. Azt például régóta⁵ tudjuk, hogy a pszichoanalitikus mozgalom első tagjainak nagy része zsidó volt, viszont azt már kevesebben tudják, hogy az első jungi analitikusok között is sok zsidó akadt. Ahogy a korábbi témánál, úgy itt is elmondhatjuk, hogy ez az új információ sem „bizonyít” semmit és nem billenti el egyik irányba sem a mérleg nyelvét. Annyi történik, hogy új távlatok nyílnak előttünk a tekintetben, hogy megértsük a jungi mozgalom történetének ezt az oldalát.

Kirsch könyve nemcsak „időszerű” a fentebb jelzett értelemben, hanem egyben „nagyvonalú” is. Különleges módon nagyvonalú – nevezhetnénk szakmai nagyvonalúságnak is –, mert annak ellenére, hogy „belsősként” ír, mégis sikerül megtartania a kellő távolságot az adataitól. Ugyanakkor személy szerint is nagyvonalú. Köztisztelőben álló jungi analitikusként tizennyolc éven át töltött be magas hivatalt az IAAP berkeiben, és személyesen is fölkereste a legtöbb olyan jungi intézetet, amelyet megemlít a könyvében. Szülei első generációs jungi analitikusok voltak, akik a holokauszt elől az Egyesült Államokba emigráltak az 1930-as években. Ez a történet az ő saját személyes tör-

---

5 Lásd például D. B. Klein: *Jewish Origins of the Psychoanalytic Movement* (A pszichoanalitikus mozgalom zsidó eredete), New York: Prager Publishers, 1981.

ténete is, amely bizonyos pontokon kimondottan egy fejlődésregény érzetét kelti.

Zárásként azt emelem ki, hogy az a három kérdés, amelyekkel a megjegyzéseimet kezdtem, felszíni és mélységi dimenziókkal rendelkezik. Az analitikus pszichológia történetének olyan szemlélete, amelyet Kirsch is képvisel ebben a könyvben, Jungtól napjainkig világít rá a gyökerekre – és pontosan ott kell kezdeni, ahol ő tette. Ám ezek az elbeszélte történetek csupán előterét képezik egy jóval tágabb háttérnek, és erről a háttérről is muszáj szót ejteni, mert ez a távoli vagy „mély” múlt. Ha kicsit modernebb nyelvezettel akarjuk ezt kifejezni, akkor azt kell mondanunk, hogy közvetlenül kell foglalkoznunk a „történelem-emlékezet” problémakörével. „A mélylélektani irányzatokról alkotott történeteink” – beleértve ezt is itt – még mindig nagyon gazdag élő emlékezettel bírnak, de gyengébb történeti lábakon állnak, vagyis nincsenek benne a mély emlékezetben. Amikor mostanában Freud „zsidó identitásáról” értekeznek, ezzel nagy lépést tesznek a távoli vagy mély múltba. Jung is ugyanolyan mélyen gyökerezett a saját mély múltjában. Ebben az értelemben a mélylélektani irányzatok történetírása is gyerekcipőben jár még, és sok az árnyékbeli alak.

Peter Homans PhD

Emeritus professzor és vendégtanár

Chicagói Egyetem

Vallási Tanulmányok Tanszéke és Pszichológia Tanszék

Előszó

a magyar kiadáshoz

Nagy megtiszteltetés, és egyben nagy öröm is számomra, hogy *A jungiánusok* magyarul is megjelenik. Azért is fontos nekem ez a kiadás, mert régóta érdeklődöm az ország, annak történelme és az onnan származó emberek iránt, akik nagy hatással voltak a mai világunk kultúrájára; Arthur Koestler, Robert Capa, Bartók Béla, Teller Ede, Neumann János, Szilárd Leó, Szentgyörgyi Albert, Andy Grove, Michael Curtis és Kertész Imre, a sok közül az a néhány, akik elsőre eszembe jutnak. Érdekeséggéppen, amikor megvizsgáltam a DNS-emet, kiderült, hogy genetikailag nekem is erős magyar rokoni kapcsolataim vannak. Továbbá azért is fontos nekem ez a magyar kiadás, mert Magyarország mindig is szerepelt a pszichoanalízis térképén, és olyan nagy pszichoanalitikusokat adott a világnak, mint Róheim Géza, Ferenczi Sándor, Bálint Mihály, Jolande Jacobi (született Székács Jolán), aki később Jung tanítványa lett.

Figyelemmel követem a magyar eseményeket, és örülök neki, hogy kétszer is jártam Magyarországon: először 1986-ban, utána 1991-ben. A Nemzetközi Analitikus Pszichológia Társaság (IAAP) alelnökeként 1986-ban Murray Steinnel együtt látogattam Budapestre. Leginkább informális látogatásnak nevezném az ott tartózkodásunkat, de megéreztem a korszellemet és az emberek hangulatát. Hozzá tudtam jutni a nyugat-európai újságokhoz, ami akkoriban a keleti blokk többi országában nem sikerült. Egy nagy, orvosi konferencia idején érkeztünk, így nem sikerült rendes szállodát találnunk. Végül egy egyszerű szálláson kötöttünk ki, ami nagyon avított hangulatot árasztott.

1991-ben már az IAAP elnökeként érkeztem, és nagy csoportnyi emberrel találkoztam, akik mind érdeklődtek Jung lélektana iránt.

A Jung 100. születésnapjára készített Helvitia Kiállítás bejárta egész Magyarországot, és a nyomában sokan kezdtek komolyan érdeklődni Jung munkássága iránt. Süle Ferenc pszichiáter körül jött létre egy szakemberekből és egyetemistákból álló informális csoport, akik Junggal foglalkoztak. A többi külföldi csoporthoz hasonlóan, akik Jungot tanulmányozták, a budapesti csoportnak is szüksége lett volna egy IAAP-analitikusra, de abban az időben ezt nem tudták megoldani.

Nem sokkal az 1991-es látogatásom után aztán, az egész világon megváltozott a kommunikáció a világháló és az internet segítségével, és így volt ez a jungi világban is. Internetelérés birtokában már lehetett online konferenciákat tartani, Skype-on beszélgetni, és egyéb kommunikációs módokon is kapcsolatot tudtunk teremteni a korábbi szovjet blokk országaival, és a legtöbb helyen hivatalosan is elindulhatott a szakma fejlődése.

Emellett olyan távoli országok és földrészek is bekerültek az IAAP vérkeringésébe, mint Kína, Dél-Afrika és Latin-Amerika. Ráadásul amíg a 2000-es évektől Európában és Észak-Amerikában csökkent a jungi pszichológia és pszichoterápia iránti érdeklődés, addig a fejlődő országokban ellenkezőképpen, növekszik a jungi pszichológia és pszichoterápia népszerűsége, és a fejlődés súlypontja Ázsiába került. 2007-ben meghívtak engem és a feleségemet Tajvanra és Kínába, s az elmúlt kilenc évben főleg ebben a távol-keleti régióban, több kínai városban, Hongkongban és Tajpejben is tanítottunk nagy közönségeket.

Időközben úgy tűnt, hogy Magyarország sajátos úton kezdett el járni, vagyis nem az IAAP felé vezetett az útja. Úgy értesültem, hogy a Magyar Jung Egyesület saját kiképzési tanrendet fogadott el, amelyet elfogadtatott a Magyar Pszichiátriai Társasággal, és Magyarországon ez a szervezet lett az egyetlen módszerspecifikus képzőhely jungi vonalon. A magyar egyesület csatlakozott az Európai Pszichoterápiás Egyesülethez (European Association for Psychotherapy), évente tartottak konferenciákat, jungi könyveket kezdtek el kiadni, és elindult Carl Gustav Jung *Összegyűjtött munkáinak magyar fordítása* is.

Mégis több évig tartott, mire sikerült belépni az IAAP-be, és nem volt nemzetközileg elismert jungi analitikusuk. Az első változás ebben 2005-ben történt, amikor is Deák Zsolt a San Franciscó-i Jung Intézet pályázatát elnyerve, San Franciscóba utazott és részt vett az itteni jungi analitikus kiképzésben. Azóta már befejezte a képzést és 2016-ban sikeresen teljesítette a záróvizsgát, így ma már az IAAP teljes jogú tagja.

A nagy áttörés 2014-ben következett be, amikor a magyar egyesület magas rangú IAAP-tisztviselőket hívott meg, az akkori elnököt, Tom Kellyt és Marianne Müller alelnököt (az IAAP jelenlegi elnöke), és találkozókat kezdtek szervezni a helyi döntéshozók számára. Látogatásuk eredményeképpen a magyar egyesület fejlődő csoport tagságért folyamodott az IAAP-hoz. 2015 elején a nemzetközi szervezet elfogadta a jelentkezést, és kinevezett egy közvetítőt, Sarah Cooke-ot, az SAP analitikusát Nagy-Britanniából, aki nagyszerű munkát végez: gondozza a képzőprogramot és minden résztvevőnek segített IAAP-analitikust találni. Újra aktivizálták Luif Juditot Zürichben, aki magyar nyelven is tud analizálni, s felkérték, hogy rendszeresen látogasson Magyarországra, és segítsen az itteni jelöltek kiképzésében. Mellette Angelica Löwe Németországból szintén jelentkezett, hogy az angolul beszélő magyar jelöltekkel foglalkozzon analízisben. Jelenleg kilenc magyar analitikusjelölt készül a felvételi vizsgára, és elkötelezett, hogy elvégezze a szükséges kiképzést, amivel felcsillant a remény, hogy a magyar egyesület a közeli jövőben teljes jogú tagként és független csoportként tagozódjon az IAAP-be.

Remélem, hogy könyvemmel hasznára leszek a magyar jungi mozgalomnak, és segíték eligazodni azoknak a magyar olvasóknak is, akik szeretnék kiismerni magukat a jungi olvasmányok labirintusában.

San Francisco
2016. szeptember
Thomas Kirsch

Az analitikus pszichológia Zürichben

A kezdetek

Az analitikus pszichológia kezdetei Zürichig nyúlnak vissza, ezért ez a város központi szerepet játszik a jungiánusok történetében. C. G. Jung a svájci Boden-tó mellett látta meg a napvilágot 1875. július 26-án, Bázelen tanult orvosnak, és az 1900-as évben költözött Zürichbe. 1909-től az 1961. június 6-án bekövetkezett haláláig ugyanabban a Zürichi-tó melletti házban lakott a Küsnacht nevű településen. Az Obersee (a Zürichi-tó nyúlványa) melletti falucskában, Bollingenben saját kezével épített tornya volt a menedéke, ahol hosszabb időszakokat töltött magába fordulással. Nem szeretnék ebben a könyvben részletesen írni Jung életéről, mert számos Jung-életrajz áll rendelkezésünkre olyan szerzőktől, mint Barbara Hannah, Sir Laurens van der Post, Vincent Brome, Gerhard Wehr, Paul Stern, Frank McLynn, Ronald Hayman, Deirdre Bair (utóbbié a könyv írásakor sajtó alatt), nem is beszélve Jung saját önéletrajzáról, az *Emlékek, álmok, gondolatok* című⁷ könyvéről. Először inkább az analitikus pszichológia zürichi kezdeteiről írok, majd a fejezet második felében a Jung halála utáni eseményeket részletezem.

---

7 Magyarul az Európa Könyvkiadó Kft. jelentette meg először 1987-ben, majd 2006-ban. (D.Zs.)

Nem légüres térben fogantak Jung elképzelései, ezért mind földrajzilag, mind kulturálisan jól be kell tájolódnunk Svájcot, ha meg szeretnénk érteni azt a termékeny talajt, amely a gondolatait táplálta. Jó hétszáz esztendővel ezelőtt kezdődött Svájc történelme, amikor a vidéki és városi közösségek függetlenedni szerettek volna a nagy dinasztiáktól, például a Habsburg-háztól és az olasz fejedelemségektől. 1848-ig nem létezett központi hatalom, de akkor elfogadták a modern szövetségi alkotmányát, amely hivatalos nyelvnek ismerte el a németet, a franciát és az olaszt. Alkotmánya alapján Svájcban már akkor demokrácia volt, amikor Európa nagy részében még feudális viszonyok uralkodtak. Ez a kis ország lett a reformáció egyik vallási központja, a népessége pedig a tizenhatodik századtól nagyjából fele-fele arányban oszlott meg a protestánsok és a katolikusok között. Jung olyan családból származott, amelyben több felmenőig protestáns lelkészek voltak, a családi gyökerek pedig a néhány évszázaddal korábbi Németorszáig nyúltak vissza. Svájc, Európa szívében való fekvése miatt, hosszú semlegessége okán, és a csodálatos Alpok miatt mindig is fontos kereskedelmi, ipari, turisztikai és kulturális központ volt. Bár néha „konzervatívnak” és „maradinak” tűnnek, a svájciak között régen megvannak az egyenjogúsító törekvések: az elsők között szabadították fel az elmebetegeket a középkori kezelésmódok alól, és az orvostudomány közelébe is elsőként engedték a nőket. Svájc több évszázada nyitott az új elképzelésekre, és több „forradalmi” gondolkodónak is helyet adott, akik hol ideiglenes, hol tartós otthonra leltek itt.

Ezért nem meglepő, hogy a huszadik század első évtizedében Bécs után Zürich lett a pszichoanalízis második legfontosabb központja. 1907 és 1913 között munkatársi és baráti kapcsolat volt Freud és Jung között. C. G. Jung a pszichoanalízis intézményfejlődésének központi alakja volt, és ő lett a nemzetközi pszichoanalitikus mozgalom főépítész is. Segített kongresszusokat szervezni, ő lett a Nemzetközi Pszichoanalitikus Egyesület (IPA) első elnöke, és ő lett az első pszichoanalitikus folyóirat, a *Das Jahrbuch* (Az évkönyv) főszerkesztője is. Jung vezette be a kiképző analízis rítusát, és előírta, hogy minden leendő analitikusnak először is saját analízisbe kell járnia. Ezt a követelményt az összes mélylélektani iskola átvette azután. Sok országból sok szakember először Zürich és a Burghölzli Klinika felé vette az irányt, akik később jól ismert első generációs pszichoanalitikussá váltak. A Klinikán Jung volt az *Oberarzt*, vagyis Eugen Bleuler, a kórházigazgató alatt szolgáló főorvos.

Meghatározó esztendő volt az 1913-as, amikor végérvényesen befejeződött a Freud és Jung közötti együttműködés. Mindketten mély sérüléseket szenvedtek el a szakítás miatt. Freudnak soha nem lett másik olyan mély férfibarátsága, mint amelyet Junggal kötött, Jungra pedig a kényszerű visszahúzódás, befelé fordulás és önelemzés korszaka várt, amely legalább öt éven át tartott. Ebben az évben kezdte el Jung először használni saját lélektanára az „analitikus pszichológia” kifejezést is, hogy megkülönböztesse saját pszichológiáját a pszichoanalízistől.

Korai csoportok az analitikus pszichológiában

Sokat foglalkoznak mostanában az analitikus pszichológia első szervezeti struktúráinak megalapozásával (Noll, 1994, 1997; Shamdasani 1998a). Sonu Shamdasani aprólékos kutatásai fényt derítettek a Zürichben szerveződő első analitikus pszichológia csoportok történetére. Ez a város hamar a pszichoanalízis központja lett, és 1912-re egy jól működő Pszichoanalitikus Egyesülete volt, amely egyformán kapcsolódott a Zürichi Egyetemhez és a Burghölzli Klinikához. 1912-ben azonban a Pszichoanalitikus Egyesület különvált a Burghölzlitől és mindenféle tudományos háttértől független szervezet lett belőle, aminek következtében a pszichoanalízis és az analitikus pszichológia kiépítette saját független intézményeit.

1914. július 10-én újabb szétválás történt, amikor Alphonse Maeder javaslatára az egész csoport lemondott, majd a Zürichi Pszichoanalitikus Egyesület csaknem egyöntetű határozattal függetlenítette magát a Nemzetközi Pszichoanalitikus Egyesülettől. Ez az után történt, hogy Freud nyilvánosan szakadárnak kiáltotta ki Jungot és a zürichi iskolát „A pszichoanalitikus mozgalom történetéről” szóló írásában, melyben olyan ortodox nézeteknek adott hangot, amelyek nem engedtek teret a szabad és független kutatásoknak (Freud 1914, 7. o.).

Ugyanazon év október 30-án határozatot hoztak arról, hogy a társaság nevét Messmer professzor javaslatára Analitikus Pszichológia Egyesületre változtatják (Muser, 1984). A nagyrészt orvosokból álló csoport rendszeresen, kéthetente találkozott 1918-ig, amikor is beolvadt a frissen alapított Analitikus Pszichológia Klubba. Az 1912 és 1918 közötti időszakban Jung újragondolta a pszichéről, a kollektív tudattalánról, az archetípusokról, az individuációról és a lélektani

típusokról alkotott főbb elméleteit, és bizonyára nagy jelentősége volt a klub összejöveteleinek is.

Shamdasani nemrég végzett kutatásaiból megtudjuk, hogy 1916 és 1918 között két különálló jungi csoport működött: egyik szakmai alapokon szerveződött (ez volt a *Verein* – Egyesület), a másik pedig egy laikus csoportosulás volt, a klub. A zürichi Analitikus Pszichológia Klub lett a mintája a később más városokban és más országokban szerveződő hasonló kluboknak. Amikor a két csoport összeolvadt 1918-ban, az Analitikus Pszichológia Klub az analitikus pszichológia iránt érdeklődő emberek találkozóhelyévé vált.

Az analitikusok kezdeti kiképzése

Az első világháborút követően Jung befejezte a „tudattalannal való szembesülését” (Jung, 1963⁸), a hírneve pedig terjedni kezdett – elsősorban az angol nyelvű országokban és Európában. Többen írtak neki és arra kérték, hogy hadd járjanak hozzá analízisbe, s ha fogadná őket, akkor hosszabb-rövidebb időre Zürichbe költöznének. Abban az időben általában sokkal rövidebb ideig tartott az analízis, aminek sok oka volt – nem utolsósorban az anyagi megfontolások, amelyek lehetetlenné tették a hosszú ott tartózkodást.

1925-ben Jung elkezdett angol nyelven szemináriumokat tartani Zürichben (Jung, 1990), 1928 és 1939 között pedig minden egyetemi szemeszterben tartott egyet-egyed angol nyelven. A szemináriumok átíratait eredetileg csak szűk körben terjesztették, de az utóbbi években ezek közül többet megszerkesztettek és kiadtak. A Junghoz analízisbe járókat és a zürichi analitikusokat hívták meg ezekre a szemináriumokra. Az Eidgenössische Technische Hochschule (Szövetségi Műszaki Főiskola, továbbiakban ETH) professzoraként Jung hetente tartott előadást az analitikus pszichológia különböző alapvetéseiről a főiskola hallgatóinak, melyre a Junghoz analízisbe járó, németül jól értő embereket is meghívták. Ezeket az előadásokat nem sokkal később angolra fordították ezek a meghívottak.

Az Analitikus Pszichológia Klub találkozói rendszeresek voltak, az előadásokat pedig mindig németül tartották – emiatt a Junghoz analízisbe járó amerikaiak és britek nagy része távol maradt.

---

8 Magyar kiadás: *Emlékek, álmok, gondolatok*. Európa Kiadó, 1987. Fordította: Kovács Vera.

Az első generációs jungi analitikusok képzése a saját analízisből és a szemináriumokból állt. Az analízist általában Jung és Toni Wolff végezte: az analizált először Junghoz ment, s vagy aznap később, vagy másnap jelent meg Toni Wolffnál. „Többszörös analízisnek” nevezik (Kirsch, 1976) az analízisnek azt a fajtáját, amikor az analizált párhuzamosan jár egynél több analitikushoz. Zürichben és a zürichi modellt követő országokban a mai napig elfogadott és bejáratott eljárásról van szó. A londoni Michael Fordham erőteljesen kritizálta (Fordham, 1976), mivel állítása szerint kimarad az analízisből az áttételi-viszont-áttételi viszonyok figyelembevétele és értelmezése. Az ilyen „többszörös analízisen” alapuló modell túl nagy teret engedett mind az analizált, mind az analitikusok „acting out”⁹ számára. Ha történetesen negatív érzelmek keletkeztek az analitikus és az analizált között, akkor ezeket a problémákat át lehetett tolni a másik analitikusra. Ugyanakkor a két különböző nemű és eltérő lélektani típusú analitikus hozzájárulása hasznos is lehetett a páciensnek. Jo Wheelwright (ő maga is többszörös analízisbe járt Zürichben) azt mondta, hogy Jung kiválóan értett az archetípusos értelmezésekhez, Toni Wolff pedig jobb volt a személyes témák kezelésében, és összességében őt jobb analitikusnak ismertem meg, mint Jungot (Wheelwright, 1974). A többszörös analízis mintája a későbbi zürichi analitikusnemzedékek idején is megmaradt. Bár Zürichben és más helyeken a mai napig használják, az indulatáttétel jelentőségének növekedésével lecsökkent az alkalmazása.

Toni Wolff, C. G. Jung és Emma Jung viszonya mindig is ellentmondásos volt, és a mai napig ilyennek látjuk. Toni Wolff 1910-ben érkezett Junghoz analízisbe, aki 1911-ben magával vitte Weimarba a pszichoanalitikus-kongresszusra, ahová vele tartott Emma Jung és Moltzer kisasszony is. A Jung–Freud-barátság megszakadása után és miután Jung belépett a „lélek sötét éjszakájának” utazásába, egyre jobban Toni Wolff felé fordult. 1912–13 körül már erotikus kapcsolat is volt közöttük, amely Toni 1953-as haláláig tartott. Teljesen a nyílt színen zajlott a kapcsolatuk, és mindenki tudott róla: Emma, a család és Jung páciensei is. A két nő együtt dolgozott az Analitikus Pszichológia Klubban, együtt jártak Jung szemináriumaira, és Toni Wolff gyakran

---

9 A pszichoterápiában használt kifejezés a védekező mechanizmusok egy fajtájára. Jelentése valamilyen nem tudatos szándék vagy konfliktus lereagálása, a helyzethez nem illő megnyilvánulások, hirtelen indulatkitörések, düh, vagy más cselekedetek formájában. Mivel a szakirodalomban nincs megállapodás a magyar megfelelőjére, ezért itt mi sem fordítottuk. (D. Zs.)

ment el hozzájuk vasárnapi ebédre. Az évek során kialakult közöttük egy olyan *modus vivendi*, amely mindhármuk számára működött. Mivel nagyjából mindenki elfogadta ezt a helyzetet, senkinek nem kellett valamilyen tudattalan terhet cipelnie. Sok olyan emberrel beszéltem személyesen, akik az 1930-as években Junghoz és Wolffhoz jártak analízisbe, és mindannyian azt mondták, hogy mindenkinek kényelmes volt ez a helyzet. Ennek eredményeképpen senkinek nem kellett kibeszélnie ezt a háromszöget az analitikuskörön kívül. Szövevényes kapcsolatuk csak akkor vált nyilvánossá, amikor már mindannyian meghaltak. Viszont ez része lett a későbbi analitikusok örökségének. Voltak, akik utánozni akarták Jungot, s bár jó néhány ilyen próbálkozásról tudunk, egy olyanról sincs tudomásunk, amely sikerrel járt volna. Az erőteljes viszontáttételi kapcsolatba bonyolódó analitikusok megidézték Jung szellemét, hogy felmentést találjanak saját viselkedésükre, és behatóan foglalkozniuk kellett ezzel az örökséggel a jungi analitikusoknak. Ami a jelek szerint működött Jung, Emma és Toni életében, azzal mások mind zátonyra futottak. A mai analitikusok már sokkal jobban tisztában vannak azzal, milyen káros dolog szabad teret engedni az áttételi-vizontáttételi kapcsolatok „acting out”-jának.

Az első években még alakulóban volt, hogy mi kell ahhoz, hogy valakiből jungi analitikus legyen. Jung általában kiállított egy igazolást arról, hogy az illető tanulmányozta az ő módszereit, és készen áll arra, hogy jungi analitikusként praktizáljon. Ugyanakkor ha valaki Junghoz járt, akkor ez nem volt még garancia arra, hogy kapni is fog egy ilyen írásos igazolást. Sokan voltak, akik számítottak rá, de soha nem kapták meg, mások pedig nem is gondoltak rá, hogy analitikusok legyenek, mégis részesültek Jung áldásában. Olyan is volt, hogy Jung további iskolaszerű képzést javasolt egy analizálnak (pl. Jo Wheelwright), másokat pedig egészen csekély elméleti képzéssel is befogadott a körbe (például Hilde Kirscht).

Az 1930-as évek során Jung nem sok jelét mutatta, hogy meg szeretné alapítani a saját pszichológiai és pszichoterápiás iskoláját. A Nemzetközi Általános Orvosi Pszichoterápiás Társaság (IGMSP) elnökeként sokkal jobban érdekelte annak megtalálása, hogy mi a közös a különböző pszichoterápiás iskolák között. 1938-ban aláírt egy olyan nyilatkozatot, amelyet az IGMSP készített, és amely körvonalazza azokat a pontokat, amelyek egyezést mutatnak a különböző pszichoterápiás iskolák között. Odahaza ő lett a Gyakorlati Pszichológia Svájci Társaságának elnöke, amelyben szintén azt kereste, hogyan lehet megtalálni

a pszichoterápia közös, nem szekták által behatárolt alapját. Ugyan-
ebben az időben legszorosabb munkatársai között volt néhány, akik
felismerték, milyen fontos lenne Zürichben megalapítani egy intézetet,
ahol Jung pszichológiáját lehetne tanulni. Azonban a második világhá-
ború (kitörése) miatt el kellett halasztani ezt a tervet 1947-ig.

Eranos-konferenciák

1933-ban tartották először, és ezután évente összehívták az Eranos-
konferenciát a svájci Asconában, a Lago Maggiore partján, ahol Olga
Froebe-Kapteyn lakott. Ez a holland hölgy erősen érdeklődött a szim-
bolizmus, a művészet és Jung pszichológiája iránt. Az Eranos-konfe-
rencia első ötletét a keleti és nyugati vallások, filozófiák és lélektanok
találkozása adta. Az évek során az Eranos messze túlnőtte eredeti ha-
tárait, és olyan találkozási pont lett, ahol természet- és bölcsészettudo-
mányról, mitológiáról és pszichológiáról zajlott az eszmecsere. Jung
résztvevőként látogatta ezeket a konferenciákat, de egyértelműen ő
volt az összekötő láncszem az előadók között. Az egész világról ér-
keztek vezető tudósok erre a csendes, szinte nem is e világi helyre,
hogy egy héten át előadásokat hallgassanak, jókat beszélgessenek, és
jó társaságban legyenek. Jung tizennégy alkalommal szólalt fel ezen
a konferencián, utoljára „A szinkronicitásról” írt dolgozatát mutatta
be 1951-ben. Az Eranos *Tagung* névre keresztelt kiadványa nem befo-
lyásolta közvetlenül az analitikus pszichológia gyakorlatát, de támo-
gatta Jung személyiségének és pszichológiájának erős tudományos és
kulturális oldalait. Sok olyan ember látogatta a konferenciákat, akik
Junghoz jártak analízisbe és később maguk is analitikusok lettek. Az
évszázad számos nagy elméje is előadott az Eranos-rendezvényen,
többek között Martin Buber, Joseph Campbell, Gershom Sholem, D. T.
Suzuki, Paul Tillich. Az utóbbi években is folytatódott a konferenciák,
de a hangsúly eltolódott a Ji-Csing részletesebb tanulmányozása felé.
Erich Neumann, Jung tanítványa és barátja a következőképpen foglal-
ta össze az Eranos lényegét: „Eranos – tóparti táj, kert és ház. Szerény
és távol minden lakott helytől, mégis a világ köldöke, apró szem az
aranyláncon. Előadóként vagy hallgatóként egyaránt köszönetet kell
mondanunk” (Jaffé, 1997).

Két nagyon gyakorlatias vonatkozása lett ezeknek az éves össze-
jöveteleknek, melyek hozzájárultak az analitikus pszichológia fejlő-

déséhez. Először is Olga Froebe-Kapteynt arra biztatta Jung, hogy készítsen egy archívumot a különböző archetípusos szimbólumokat ábrázoló képekből. Olga rengeteg olyan képet gyűjtött össze, amelyek végül az Archive for Research in Archetypal Symbolism (Arche-típusos Szimbolizmus Kutatási Archívumának, továbbiakban ARAS) alapját képezték, amely ma több amerikai Jung-intézetben, valamint Zürichben és a Londoni Egyetem Warburg Intézetében kapott elhelyezést. A képek és a hozzájuk fűzött magyarázatok értékes források a művészettörténet, a kultúra és a szimbolizmus iránt érdeklődő analitikusok és kutatók számára.

Az Eranos-találkozók második kézzel fogható eredménye az volt, hogy Paul és Mary Mellon is látogatta őket 1937 és 1939 között. Paul Mellon a prominens pittsburghi bankár és Coolidge elnök idején pénzügyminiszter Andrew Mellon fia volt. Paul feleségében, Maryben erős indulatáttétel alakult ki Jung felé, és rövid életének hátralévő részét annak szentelte, hogy Jung életművét terjessze. 1946-ban halt meg, nem sokkal az előtt, hogy a háború után először visszatért volna Zürichbe. Mellonékat magával ragadta a konferencia hangulata és a Froebe-Kapteyn által felhalmozott képgyűjtemény. Az első konferenciára azzal a szándékkal látogattak el, hogy Junggal fognak találkozni, és remélték, hogy beleegyeznek majd, hogy hozzá járjanak analízisbe. Találkozott is vele a házaspár, s nem sokkal később mindketten megkezdtek nála az analízisüket. Később ők hozták létre a Bollingeni Alapítványt, amelyet Jung bollingeni tornya után neveztek el, és anyagi támogatást nyújtottak az *Összegyűjtött munkák* angolra fordításához és kiadásához. Ezek mellett más projektek mellé is odaálltak. Az *Összegyűjtött munkák* köteteinek kiadását sok éven át a Bollingeni Alapítvány támogatta, így az átlagos pénztárcájú emberekhez is eljutottak Jung gondolatai.

A Jung körüli első nemzedék

Emma Rauschenbach Jung (1882–1955)

Ha a Jung környezetében felbukkanó fontos emberekről beszélünk, Emmával kell kezdeni, aki 52 éven át volt a felesége. Emma Rauschenbach Schaffhausenben, a német határ menti óragyártó városban látta meg a napvilágot. Gazdag gyáros család sarja volt, akik az Interna-

tional Watch Company (IWC) tulajdonosai voltak – a svájci órák világában jól csengett ez a név. Emma és C. G. Jung 1903. február 14-én kötött házasságot, majd a Burghölzli Klinika egyik szolgálati lakásába költöztek, ahol Jung akkoriban dolgozott. A családtól kapott pénzből nagy házat építettek Küsnachtban a Boden-tó mellett, ahol életük végéig éltek. Öt gyerekük született, négy lány és egy fiú.

Jung 1910-ben analizálta néhány hónapon át a feleségét – Freud jóváhagyta a dolgot, de figyelmeztette a szoros kapcsolat miatti veszélyekre. Amikor 1911-ben konfliktus alakult ki Freud és Jung között, Emma személyesen és saját indíttatásból írt Freudnak, s arra kérte, hogy bocsásson meg Jungnak, mert nehéz idők járnak rá. Nem járt sikerrel a közvetítési próbálkozása.

A következő akadály, amellyel Emmának szembe kellett néznie, Jung és Toni Wolff közötti erotikus kapcsolat volt, amely valószínűleg 1913-ban kezdődött, de nem ismerjük a pontos időpontot. Arról sincsen tudomásunk, milyen beszélgetések zajlottak le hármuk között, de az lett a vége, hogy Jung Emmával maradt, ő pedig elfogadta Jung és Toni kapcsolatát. Toni a nagyobb család része lett, ők hárman pedig több szakmai és társadalmi funkciót láttak el együtt. Nagyjából negyven esztendőn át, Toni 1953-as haláláig tartott ez a háromszög.

Nehéz lenne pontosan megmondani, mikor kezdett el Emma analitikusként dolgozni. Amikor 1916-ban megalakult az Analitikus Pszichológia Klub, őt nevezték ki az első elnökének. Egy év múlva lemondott a posztjáról, később pedig Toni lett az elnök hosszú évekig. Az évek során sokan megfordultak Emmánál is azok közül, akik Junghoz jártak analízisbe. De a legtöbb külföldi tanítvány, akik a 30-as évek végéig Junghoz jártak analízisbe, Tonit, mint második analitikust látogatták. Emma *Anima und Animus* címmel¹⁰ írt monográfiát, amely 1941-ben jelent meg és klasszikussá vált a korai jungi szakirodalomban. Elkezdett dolgozni élete nagy művén, a *Szent Grál legendáján* is, de soha nem fejezte be ezt a *magnum opus*-t. Marie-Louise von Franz végezte be ezt a munkát Emma halála után.

Emma Jung 1955. november 27-én halt meg gyomorrákban, csak néhány héttel azután, hogy diagnosztizálták. Egy beszélgetésben Franz Jung, az egyetlen fiuk elmondta, hogy az édesanyjuk fogta össze a családot, és csak rajta múlt, hogy Jung be tudta fejezni élete munkáját. Emma tartotta kézben a családi élet összes szálát s minden

---

10 Nem szerepel a szerző irodalomjegyzékében. Angolul először 1955-ben *Anima and Animus* címmel jelentette meg a Spring Publications. (D. Zs.)

megfogható és megfoghatatlan dolgot, így Jung teljesen szabad volt és teremthetett. Jung teljesen összetört a felesége halálakor, és a hozzá közel állók közül sokan azt gondolták, hogy soha nem fogja kiheverni Emma halálát. Szerencsére sikerült neki.

Toni Wolff (1888–1953)

Régóta tudjuk, hogy Toni Wolff fontos volt Jung számára, és azt is tudjuk, hogy nagyon mély hatást gyakorolt Jungra. Toni Anna Wolff Zürichben született 1888. szeptember 18-án, Konrad Arnold Wolff és Anna Elisabetha Sutz három lánya közül ő volt a legidősebb. A Wolff család az 1300-as évek óta Zürichben élt, és az egyik legelőkelőbbnek számított. Házasságkötése előtt apja Japánban volt kereskedő és üzletember. Nem szerelmi alapon kötött házasság volt, de az a hír járta a párról, hogy boldogok. Toni lett édesapja kedvence. Amikor 1910-ben meghalt, anyja Junghoz küldte kezelésre egy olyan tünetegyüttes miatt, amelyet manapság depressziónak neveznénk. Jung azonnal megérezte, hogy Toni fogékony az analízisre, mert 1911-ben Fräulein Moltzerrel és a feleségével együtt meghívta a weimari Pszichoanalitikus Kongresszusra.

Amikor Jung belekezdett a tudattalan felé vezető *nekyia*-jába¹¹, Toni Wolffhoz fordult segítségért. Vele osztotta meg az álmait és aktív imaginációit, amelyeket a Vörös Könyvben is rögzített. Ő lett a lelki társa lélektani dolgokban, amit Emma nem tudott megadni a férje számára. Élete nagy részében fenntartotta ezt a funkcióját. Azt mesélik, hogy az öregedő Jung egyre kevesebbszer fordult hozzá.

1916-ban Toni alapító tagja lett az Analitikus Pszichológia Klubnak, 1928 és 1945 között pedig az elnöke. Az ő elnöksége alatt fogadták el a zsidók 10 százalékos kvótájáról szóló határozatot. 1948 és 1952 között a Klub tiszteletbeli elnöke volt, amely mindig is az ő fennhatósága alatt állt.

Az 1920-as évektől Jung szakmai asszisztenseként dolgozott. A Junghoz analízisbe járó emberek nagy része hozzá is járt. Gyakorlatiasabbnak tartották, ő pedig az analizált személyesebb dolgaival

---

¹¹ Nekyia az ógörög irodalomban arra utal, amikor megidézik a szellemeket és a jövőről kérdezik őket. Jung is használta a Nekyia kifejezést, mint „éjszakai utazás a tengeren... alámerülés a szörny hasába (pokoli utazás),” és mint „Katabasis” (az alacsony világba való leszállás) képzetét. (D. Zs.)

foglalkozott, míg Jung inkább az archetípusos ügyekre koncentrált. Minden más kifejezésnél jobban szerette a „komplex pszichológia” elnevezést Jung lélektanára, és amikor megalakult a Jung Intézet Zürichben, szerette volna, ha Komplex Pszichológia Intézetnek nevezik el. Legfontosabb írása „Strukturformen der weiblichen Psyche” (A női psziché szerkezeti alakzatai) címmel 1951-ben jelent meg németül, amelyet Paul Watzlawick fordított le angolra. Robert Hinshaw készíti elő a többi írása angol nyelvű kiadását.

Ami őt magát illeti: mindig rendkívül elegánsan és figyelmet felhívóan öltözött, láncdohányos volt, imádta a kedvenc koktélijait, de soha nem volt ittas. Soha nem ment férjhez; Jung volt a Férfi az életében. Olykor szóba került egy-egy férfiügy vele kapcsolatban, de soha semmi bizonyosságra nem derült fény. Komoly reumás ízületi gyulladással küzdött, amelynek hatására élete végén alig tudott járni. Halála napjáig dolgozott. Gerhard Adler számolt be arról, mennyire kiváló analitikus órája volt vele a halálát megelőző napon, mielőtt végzetesnek bizonyuló szívrohamot kapott 1953. március 21-én.

Carl Alfred Meier (1905–1995)

Nem lehet eléggé méltatni C. A. Meier professzornak az analitikus pszichológiában betöltött szerepét, mivel hosszú éveken át Jung „koronahercege” volt. Carl Alfred Meier 1905. április 19-én született Schaffhausenben, Emma Jung szülővárosában. Fredy már gyerekkorában találkozott Junggal. Orvosi diplomáját a Zürichi Egyetemen szerezte, pszichiátriai képzését pedig a Burghölzliben folytatta. Az 1920-as évek végén Junghoz járt analízisbe. Jungi analitikusként 1930 körül kezdte el magánpraxisát, és 1995-ben bekövetkezett haláláig folyamatosan dolgozott.

Nem sokkal az után, hogy az Orvosi Pszichoterápia Nemzetközi Társaság (IMSP) elnökének megválasztották Jungot, kinevezte Meiert tiszteletbeli titkárnak a hivatala hátralévő hat évére. Meier tehát együtt dolgozott Junggal és a náccal Berlinben, amit az is bizonyít, hogy minden levélváltáson ott van az ő kézjegye is. Amennyire tudjuk, Meier soha nem hozta nyilvánosságra, mi történt azokban az években. A szerzővel folytatott beszélgetésében Meier rendíthetetlenül kiállt Jung mellett, mondván, hogy ők ketten azon igyekeztek, hogy megmentsek a németországi pszichoterápiát. Meiernek az volt a véleménye,